הַמַּאסָף

חוֹדֶשׁ אֱלוּל הַתְקַסְט

א

שִׁירִים

בּוֹ לְרַבֵּר יְחַבֵּל לוֹ (מִשְׁלֵי י"ג)

הֹלֵךְ בַּצִּיָּה שָׁאַף לָמָיִם
כִּי כָלוּ מֻחֲמֶת, וְגַרוֹנוֹ נִחַר
נִלְאֶה מְנַשּׁוֹא וְאַפּוֹ יִחַר
וַיִּקַּח הַחֲמַת וַיִּשְׁבְּרָהּ בְּיָדָיִם.

אַחֲרֵי חֹם הִתְקַדְּרוּ שָׁמָיִם
נִשְׁמֵי בְּרָכוֹת עָבִים הִטִּיפוּ
רַוּוֹת צָמֵא מַיִם הֵנִיפוּ
הָהּ, כֶּלִי אֵין לִשְׁאוֹב מָיִם.

מרדכי גומפל.

מוסר

בְּנִי ׃ בָּכֹה בָכִית עֵת הֶלַרְתָּ
וְכֻלָּם עָנוּ וְאָמְרוּ ׃ הֶאָח ׃ הֶאָח ׃
אִם בִּימֵי חַיֶּיךָ זֶה וְיָשָׁר אָתָּה
הֵמָּה בְּמוֹתְךָ יִבְכּוּ וְאַתָּה תִּשְׂמָח

הגיל ׃

על אבדת משפטי

בְּקוֹרֵי עַכָּבִישׁ כִּי יָפוּל זָבוּב
הַנָּדוֹל יַבְקִיעַ וּבוֹרֵחַ ׃
הַקָּטָן הוּא שָׁבוּי עוֹד לֹא יָשׁוּב ׃
כֵּן מִדַּת מִשְׁפָּט ׃ עָשִׁיר נֹצֵחַ
הֶעָנִי מַר צוֹרֵחַ ׃ —

הגיל ׃

אל תרון את חברך עד שתגיע למקומו

(מעל כעתק מלשון הערבית)

מלך אחד הלך לצוד ביד, ובא ביער ובקע בו, והלך הלוך ובקע ולא מצא דרך לצאת. ושמע קול אחד מהלך ביער ויקרב אל המקום אשר ממנו נשמע הקול ובא וירא שם ואשתו חוטבים עצים ביער, ויקרב ויעמוד מאחריהם, וישמע שם האשה מדברת אל בעלה לאמר: אבל! אוה אמנו זקנה מאוד לבה ועיניה, בחלשה מאורי עין הגן אשר לוה תלהים לבלתי תכול ממנה. על העתיקה נאכל עמה לחמנו בוקר אחרינו, ובעבור כל היום אנקר עד ערב. ויען האיש ויאמר: הלא האדם הרחמן הטוב הטהה גדולה מאשתו, בעשותו את אשר הפיקהו לעשות. לו הייתי תחתיו ואתה נתת לי לאכול מפריו, חי נפשי! אם לא על פניך הוכחתיך ומאנתי לשמוע בקולך. עודם מדברים והמלך נגש אליהם ויאמר: "לך לי עליכם, חָבִיוני עם! הנה עיני רואות כי ענודת פרך תעבודו, וכאש בשרכם מאוד" ; והמה לא ידעו כי אחלך המדבר עמם. ויענו ויאמרו: אמנם, אדוני! מדי יום ביומו עובדים אנחנו בבקר במחרשתו, ובכל זאת אין לנו ידינו כמעט להחיות את נפשותינו. ויוסף המלך לדבר אתם ויאמר להם: בואו עמי אל ביתי, שם תאכלו לעת, ואין מכניד עליכם עבודה, ואנכי אכלכל אתכם בכל אשר תאוה נפשכם. וייטב הדבר בעיניהם וילכו עמו. כאשר עם המלך מיער וימלאו לבבו שבחו וימהרו וישתחוו לפניו אפים. לו ידעו האיש והאשה כי המלך דבר עמהם, ושמחו על הכבוד אשר נתן עליהם, וכי מלאו חן בעיניו. אחר כן צ אחרון המלך ויצו לתת להם חלקות בגדים שרים, ומרכבה לרכוב וסוסים ועבדים לשרת אותם, ולערוך להם שולחן במיטב המאכל והמשתה היין, ויאכלו מדי יום ביומו, תרוחות תמיד כשולחן המלך. ויהי מקץ אחד ימים ויוסף המלך על מאכלם בהנם ובהנה, וישים על השולחן, ובתוכם

קערה אחת מכוסה, וילו עליהם לאמר: מכל מאכל הקערות אשר על השולחן תאכלו, וכך מהקערה אשר בתוך השולחן לא תאכלו, גם בשמרו לכם מקחת המכסה מעל פניה, כן תבוד תאבדון. זו בערה תשקח לב השפה, ותכסף נפשה שוב לגלות את הקערה לדעת מה בתוכה, וירע לבה על הדבר הזה, ולא תכלה ולא תשקח כל היום, ותחן את קולה בבכי. ויאמל תוקה היסה לאמר: מפני מ מדוע תבכי ולא תאכלי ולמה ירע לבבך? הלא ידעת כי נפשי קשורה בנפשך, ואת כל אשר תחפוץ יגמן לך, רק אל תשלחני בעלכונך. ותען השפה ותאמר: אם ימן לי המלך מלא ניקו כסף והבד לא ישמח לבי ולא תרגיע נפשי עד אדע את אשר בקערה, אשר זה עלינו המלך לבל נאכל ממנה, ולבל נגלה תוכה, ואיך יאמר לי תבטיחך, ואתה קראת עתה לבי. הנה נא תוכיך לתחינתי, וגלה לי את הקערה, ונזכה תודע כי תבטחני. וידבר השים על לב השתו להסיר מסקה מעליה, ויאמר: הנה נא רעיתי! הנה נא ידעת כי המלך זה עלינו לבלתי עשות כאלה, ועלינו לשמוע בקול דבריו ולא נעבור על מצותיו, הלא זה הרים תוכנו מהשפות לבושינו עם כדיבים. ואם נפשע באמרי פיו הלא השפל יפציל תוכנו מיקרינו, ונהיה אשר היינו מקדם. אך מענו ארך לא הועיל, כי הוסיפה עוד לבכות, ותקרא אפה עליו ותאמר: לך ממני, כי בחיך! יקבל יום נחרפתי לך לאשה, כי עמל ויגון נתת לי לאוהר, וכל ימי כעס ומכאובות תחיך. שנאתי את החיים ובחרתי במות, כי מר ממות מלאתי תוכך, ובקרון היית בפיך. ותחלהו ותניקהו כדי לא יכול התפסק, בחבקתו תוכה בלב שלם, ויען גם הוא את קולן בבכי ויאמר: חל תשחיתי להוכני ואל תבמי עלי, כל אשר תאוה נפשך אעלה, רק אחד מלבכות. ויהי כשמעה זאת ותחדל מלבכות, ופניה לא היו לה עוד, וילך השים וישלח את ידו בקערה ויסר את המכסה מעליה, והנה — עכבר קטן ילוז וירץ בחדר, וירדפו

שניהם

שניים לחרון חרדים ונהולים, לך העכבר פתחנו נחורי
המערה וחין ידם משנת חוחו: ויפתח המלך חת פתח החדר
ויגש אל השלחן, וירח הקערה פתוחה ורקה, וישחל לפיו
לחמר: מי גלח חת הקערה ועבד על מלוחי? וחיה העכבר?
ויחמר החיש: בי חדוני, חל נח יחר חפך בעבדך כי מרדתי
בדבר שפתיך, בן לח נודון עשיתי וחת, כי חשתי השיחתני
וחגלה חת הקערה: ויען המלך ויחמר: הלח לפני ימים
לח כנירים שמעתי חותך מדבר חל תשתך לחמר: חם בייתי
חנכי במקום חדם הרחשון וחת פתיתני לעשות נגד מלות ה'
חלהים, חי נפשי, "חנכתי" לשמוע בקולך: וחל הפעם
חמר: הלח חת החלונות על הים חוה על כי זנחש חחרי
חחות לבה, "ועתה החכלתיך מטוב הארץ, ופקודתי הקטנה
לח שלחת, ותחשך נפשך לחכול מקערה המכושפת: הנם
מולח שפתיכם לח שמרתם, גם חני לח חשמור היולח מפי,
שובו לדרככם, ועבדו ניער כחשר פנדתם עד הנה. ולנכם
חל יהיה עוד לשפוט חנשים חחרים ולגלות חת מומם,
ערם תנחנו ותכירו חם גם נכם יחלחו מוס ריעכם.

ישראל קלייא.

פעולת הבושה

הַבּוּשָׁה לְתַחֲלוּאֵי נֶפֶשׁ תַּחְבּוּשֶׁת
רַבִּים נָטוּ לְרָעָה וַיִּנָּזְרוּ לַבּוּשֶׁת

(ממכתבי הרב פנחס המנוח אהור"ר צבי הירש
ז"ל אב"ד ור"מ דקהלת ברלין.)

ב

ענינים שונים

דברי תוכחות

אשר דרש ברבים הרב הגדול וכו' מהורי"ר
שמואל בערנשטיין אב"ד דקהלת
נרעניגען וכו', בעת נשרף העיר ליידן.

(ה המשך)

מה רנה, לחי העולמים! מה רנה ונעמה השמחה
העפורה והנחמנה, אשר יכול כלב לקנות לו חדשות לנקריס,
נעשיית נמילות חסדים! אין שמחה כעשות מעשים טובים,
כאשר תתענג הנפש ותשבע נעימות נפש, ותיעב לה למחות
דמעות העשוקים והנעגנים, לרחות שטון לב הפדויים מנר,
איך נהפך יגונם לגיל ומרפא, מה נעים לה להחזיק יד בני
עניים, ולחנך נערים רבים בדרך טובה, ולהגיל בחולות
פשרות מנות לחרפה ולכלימה. מה יפו ומה נעמו המעשים
האלה! ישמח הלב בעשותם, ובקרב נפשנו יפעם גמול הטוב,
ישחק לנו העתידות והאחרית, וכלב שלנו ושקט נגיע
האורינו על כימים העוברים לנו בנדך ובכשרון המעשים,
ונורלנו שפיר לנו. מה נעלו ונשגבו דברי החכם באמרו:
(משלי י', ג') לא יועיל אוצרות רֶשַׁע, כי צדקה תרצל
מִמָּוֶת. לא ירד לחרין כבודו, ולא בחוקו יקר הונו, אך יורשיו
ישמחו בו, ויחזקו על חמדת ותכנת הכלב אשר סיפק לו
בקיון, וצדקה הציל ממות, ר"ל מעשה צדקה קנין

לא שם הצדיק ופועל טוב ממות ומשכחה / כי זכר לצדיק לברכה עד • — ויוסף לומר : (שם י"ח / ד') לא יועיל הון ביום עברה / ביום מרון אף אלהים / כי ינזור על האדם רעה / לא יועיל לו הונו ורכושו / וצדקתו תציל ממות / אך מעשה הצדקה יעמוד לצדיק להציל ממות • כי בהיות הצדיק מכאיב בעיני כל / במלוך ובמלוך / הכל ימהרו ויעשו כל יכלתם / ויגליכו נפשם מנגד למען הציל נפשו ממות / ורכושו מהלוך לאבדון • אך לא הכילי והחומד הכל יעזבהו במלוך / וירבו מוקירותיו כאלים מלהבת אש / ואין חולה עליו / גם הוא יאבד ברוב סכלתו / ובחבלי חטאתו יאסף / ואין איש שם על לב • —

ומה גדה ומאירה שמש הצדקה / אשר יעשה האדם בלחש ובמסתרים ! כעל ישניע לרץ שוקקה / כן תשבע נפש מחוזק יד עני בסתר נועם ושובע שמחות אין קץ • ומשם לא לפי רוב המתנה ירגש שכר גומלי חסד / כי אם לפי גודל הרצון ותשוקת לבב לעשות טוב וחסד / יבולל החונן והמטיב • נותן מתנה לעני בסתר / ובהשגת לפניו לבל יבוש ויכלם המקבל / וחיזוק יחדל משמוע תודתו והברת טובתו / כולם היו המדרגה העליונה בדרכי הצדקה וגמילות חסדים • אולם גם מעשית הצדקה אשר נדבו במקבלות רב / יש לפעם שכר / ונחוש למנדיבין תהלה ותפארת • כל נותן דבר קטן מדי חדש בחדשו או מדי שנה בשנה להחזיק בתי משענת לביושים / או בתי החולים / לקיים ולרפואות נפשות בני אדם החולליים / מי לא ימן פאר וכבוד לשמו / ויתאוה תאוה לעשות כמוהו ? ומה יהולל העשיר / כי יפה נרעשו הלל משאת כסף או זהב כסף לעשות מקנה וסחורה / או כי ייסר בתי עבודה ומלאכה למען ימלאו שם פועלים די עבודה להחיות נפשם ונפש ביתם / ולמען יגיל בני אדם מעלות / ממדה נרועה הזאת אשר היא מקור כל קונגה ופשע • ומה גדלה המלוה להחזיק בתי מלמוד וספר / לחנך בהם ילדים רכים / בני עניים ודלים / למען יהיו בעלי חכמה או בעלי מלאכה בימי גדלם / לתועלתם ולתועלת

ולתועלת

ולקוצלם מניח התנוסי . לחן ורחו / מה רבו הם דרכי
הצדקה וגמילות חסדים / תמרי כל מחוק הם !

הן הלה קנות דרכי הצדקה ומעשיה החסד / תסר
הגדולי לכם היום . תמנם רב מזה הוא מערכת הספרים
המדה העוכה הזאת / תגידה ותספרה עלמו מספר / הלא
אלה כל העולם כלו כנוד ויקרים . והנה בחרתי במדה היקרה
והנעלה הזאת לקוכחתי סיום / יום תוכיח לכם המקרה ומפגע
הרע אשר קרה לאחינו בקרב ימים האלה . מי בכם לא ידע /
ועוד נפשו תחגל / אחיד והשבר אשר אלה זה תרבעה עשר
יום לעיר לידון / עיר העליות הזאת אחת מקריות הגדולות
אשר בארצנו ? מי לא שמע המפכה אשר פקך ה' ביום
חרון אפו ! עוד יחרד לבי מחיל וירעדה אשר אחזני / בנות
אלי השמועה פרעה מעיר הזאת אשר אהבך כרגע ותיגעה .
עיר אשר בה החכמה נקרא בראש / וידיעות רגות הוא למוסר
להן / עיר אשר בה עמדו למאות ולאלפים ידי העשרים
והשומרים על החנויות בעתי המלחמות / ושמה הנביאו קרן
אורנו / והרבו עשירים ומרכולים / ועתה הם ! עיר
הזאת חרבה ושוממה כמדבר וליה . — מי זה הגבר אשר
נחתך לבו / לבל יתחלחל בזכרו הלרה והעוני הגדול אשר
נהיה לאלפים מאחינו בני אדם כמונו ? מי אכור אשר לא
יעירנו השבר הגדול הזה / להוריד כנחל דמעה / ולקונן
בשר נפש אספד מר ? הן קיים קויתי שהין גם אחד מעדתנו
הנוחדים אלי פה / אשר לבו לא יעלב על זאת . כי אים
אשר רוחו נשחר קר ולבו כאבן דומם בשמעו המפכה הזאת /
חבר הוא לאלים משחית / ומעשה הוא בעיני כל ישרי לב .
גם בארלות הרחוקות רחד ונהלה אחנו לכל שומעי קול
השמועה הרעה הזאת / וכל כתבי קורות אחדשות מלאים הוי
ואנוי וקינה על השבר הזה / אשר יגידו ויספרו מהמית מעי
האנשים היושבים בעריה רחוקות / וכי גם לבם נאנח ונעלב
על לרות בני אדם זולתם . ואיך לא כרעד ונרגז אנחנו
היושבים בביתות האומללים האלה . גם דור אחרון יספרו לבניהם

המפלה

המפלה הזאת, למען יעוררו לבותם לרחמים וחנינה, ולמען
ברזות להם כי כל הגל כל חדש נגד פלה, ובדולקו והסוגו
כאפס ותהו נחשבו. — אם נדמה בנפשנו עיר גולחה,
מלאה הפחדת ומחמדים, יושבת בעת פשקט ושלוה, ופתאום
נפכך עליה גורלה, ותהפך לתוך כרגע! אי לא ירגז בעינו
בוכרו בוחה, ולמי לא תשמר שערת בשרו? — הן קלרו
שפחותי, ובלשוני תין די מלין לקונן קינה כראוי על רוב
כינון כוח, אך הנפש הזאת תרגש יותר מחשר תוכל דַּבֵּר. —
לכן לא ונעבורה נמחשבתנו דרך העמק העכור, עיר
האדנה והמהוללה הזאת. הלא לך מספד והמרורים תחוינה
כינינו. — פה נניע אלף בחים אחר עולה אחם קטור
עשן, קלחם כליל בעצם כלו, ובקלחם עוד בשאר חרבות,
שרידים ופליטים מבניני הפחרת אחר היו לפח, ופנרי הנשים
הקדורים ועמודים קחת הל עפרם; פה נראה מפלות קיר
ומזבח הכופלות לעינינו ברעש הומה נדול, והורנוק בני חדש
החומללים, אחר היו נטבעים חיים בין בלי חנניס, וזעקו
אוח לעזרה, ואין מושיע; פה נשמע יללת בעל, לוחק
ובוכה על אות אשתו האהובה, עד נדמה ונחלש ממכאוב,
ועיניו קמו ובשקפו למעלה למרגיו עליו מחמים; פה אכזל
האשה על נוית בעלה ופנרי בניה הרכים והעוללים, ומרוב
כאבה הגדול חנוו שערת ראשה, ואר לורחת, עד בתין כח
כרעה שכבה ותפול גם היא בחיק האות. פה נפגש אם
מיקה בוכה ותיללת בשברון לבר על יונק אשת בחיקה. פה
יספרו אחים על אחיותיהם, ואחרותם על אחיותיהם, ואוהבים
על אוהביהם, ונאמר כדונג לבותם. — מי יספר
כל הינונות והקמרורים הנראים בין אחרות העבורים האלה. —

אך מי זה אנוש יעוז להביע בין בפקרי אכזת אלהים
ובעלוקיו העמוקות? הן לנאה חדון יאבד לנו, אם נחנה
להרים ראש, לחקור ולדרוש אחרי דרכי אל רב חונים ואמין
כח, ולשאול מדוע נהיתה אחר נהיתה. הנה בכל אקום
אחר נופות עיניו משקיחים אחננו לראות בפלאות עלומות

מעני

מעשי ידי אדם / ואת גדלו ורוב תפארתו / עד לפניו נכרע
ברך ונשתחוה ונריע לו • גם היוקר חכם ונבון בעני אדם
ירחם ויכיר כי תכמתו כאפס ואין נגדו / ושפקותיו מתלמד •
כמה רבבות אלף ברואים יש בעצע אשר לא ידענו שום אך
שמותם • ומה קלה תבונתנו להשיג דרכי בעצע בכללה •
אלא גם בברואים אשר לפנינו יום יום / חשוך מחשך לנו
הדעת להשיג תיכותם ותכולתם • ומיך יתגלה לנו סוף
למות לחקור ולדרוש אחרי מעשי אדם הגדולים והנוראים ?
אמנם למען המוסר והיראה נאות לנו להשכיל / כאשר תבונתנו
מגעת / על תהלוכות העולם ותקי העצע בכללה • והנני
אדם לפניכם גם אנכי מעט מזעיר אשר שמתי עליכם /
להעיר ולעורר לבבכם לאהב ולדקה • —

אך אמנם כי קלה רוח ההתחקות אשר באדם / ותכליות
עיני החוקר מרפות בעגה האחת הנלאם / עד לא יבא בכל
ימי חיין עד תכליה חקירתו / בכל זאת אין אלה תגרעו
לומדים מתמידות החקירה / אלא יקר תפארת היופר וגורת
כל נ"ה • גם בימי לר ותשך רואים אנחנו את גדלו ואת ידו
החזקה • לכן נא ונשקף על כל התבל בכללה / הלא בכל
מקום נמצא ענין לחשוב ולהתפלא • — מיום הוסדה ארץ
מעת שמרו לנו חוקרי הקורות המעשים אשר נעשו בימיהם /
רואינו רבבות בני אדם עושים יחד מלחמה / והורגים איש את
אחיו / וכדור שכול פוגעים איש ברעהו • פנה אין גם דור
אחד / לו עם אחת / אשר לא הרגו בה בני אדם אחיהי חרב
ודם מלחמה • אלף אם נלקח המעטה ממקום אחד / לא כלו
נשבה וכלה / רק אלף אלף ממקום זה למקום אחר • גם
קבינתה עינינו ודמי מים עוברים על אך נדוחיהם / ויטעפו
ארצות נחמדות ועזובות / ואת אדם אשר עליהן • והרים
המקיפים את שורפים בלבותיהם את כל היקום אשר בניבותיהם /
או יכסו בחול ובעפרם הנפרים (אמוס) את הנקעות וכתים
והאדם אשר בהם • או דבר יהיה בארץ / וימלא כניה גויות
מתים • או קנעם וקרעם״ תארץ ותבלע אדם ובהמה • ומי

יסער ויספר שער הצרות ומלוקות מאחרידות פני תבל ? — למען בכל מלא תנחנו רואים חסד אלהים ותניקתו הגדולה , היולאה מבין הרבות וממון בפה . על ידי המלחמות עמים בעמים יפגשו , ולפעמים ממדינות רחוקות מאוד , ויקשרנו יחד וילמדו תלה מלכה מדותיהם ומעשיהם . מן עם חכם ונבון ילמוד העם לא למד הרבה חכמות וידיעות , והמה ילמדו ממנם התמימות וכשרון במעשים אשר נמלא לרוב בעמי הארץ אשר אינם מלומדי חכמה ומלאכה . על ידי מרחות מעבע הגדולות והנוראות , נלמד כמה מפרי העבע וכחותיה , ומבירים לנחנו המעמונים אשר בקרבם נתנתים , דור הולך ודור בא , וחב אל בניו יודיע , וע"י זה יביע כלל מין האנוש לתכלית הבריאה וחלימותה . גם מחפכת הגדולה אשר היתה בעיר פאומלה ליידן תתן לנו אתור ומעין נפתח להתפלא על יקר תפארת היוצר הגדול . ע"י פתקרה הזה תתעורר רוחנו בקרבנו , להודות לה' על חסדו ועונו , כי סר מעלינו הצרה והמהפכה , והלילנו ממלוקה כזאת . ולולא קרה המקרה הזה לעיר הזאת לא ידענו ערך הפלה והרוחה אשר לנו . גם נלמוד לדעת הפגעים ומלחת מלחמי רעים , אשר ביכולת אלהים ליסר בני אדם . למען ידע תנוש כי אך הבל כל עוזו וחנותיו , אך רגע ואינם . ויהיה אל לבנו , ולא יגבה לבו ולא רמו עיניו ולא יקשה עוד ערפו , ואל יתהלל אדם בעשרו בחכמתו ובגבורתו . ובזה ישמיד כל תקוות הזדון והפשע מלבו , זה דרך התמידי להניע אל מעלת השלימות . — למען התעלת היוצר גדולת היולאה מהשגב הזה , ית' , שעל ידה יתעורר לבנו לעשות חסד ולמען לדקה .

(תתימת הדרוש במחברת הבאה)

תולדות מינים הטבעים

יעלי ההר (מורמעלטהירץ)

(פּראָמאָטן)

הנפלא על כל חוש טעם הסתיו מהיה פלגו / והכנס לזה • נחודם תלול תחתיל הקלירה מהעצב והחליר לשכב עליו נחורף / (כי כל הימים ימי הסתיו הינם תוכלים מחומה) / ונחדם קצרי לו ירח נול הוא חודם מרחטון / יסעו למשפחותם למקומותם למדרי משכנם / אשר דומים לקנור התופה נכפריס • אחרי אשר נתו למקומותם / הו יסכרו את פתח המערה מבית המולה מעפר ועצב וחליר יבש / ויחוקו תוקו כמו מבלר משוגר / אין יולא ואין בא ולא ישלוט נמו הרוח •

לערך שלשה שנועות / אחרי אשר הסגוקרו / כי קפקח המערה / הם נמלאים שוכנים הוויס / ואינם יודעים מחומה אשר יעשה אתם / ולא ירגישו שום דבר והמה קרים עד למאד / אלן אם יובאו לאויר יקילו אחר זמן מעט בהגיע חור אשר יתקררו / הוי יניחו עלמם ענול כמו כדור / וקרדימה נפלא עליהם / והמה שוכנים מבלי הרחות כי עוד רוחם בם ונשמת חיים באפם / כי קרים המה כמו קרח • כדורים כאלה נמלאים לפעמים עשתי עשר או תריב עשר יחד / ולפעמים נמלאים ג"כ שני משפחות במערה אחת • ונעת הוחל אם תנתח החיה הוחל לנתחיה כל קרניה ולא קדע מחומה מה יעשה בה • קינס היא ריקה מאוד כאן נשפכה נמים / כי נס"טרס יסעו למחקרתם / נאשר ירגישו אך מעט קור / יאספו כל כך עד כי פמים הנוליה מסס / הם עטורים ווכים בלי שום לבוש • אוהם אשר מחונכים מחתו בחיתו / לא יעלפו / ולא יחקרו להם משכן או משחרת נארץ / אם גם לעת נוח הסתיו / יקבלו ויאספו מעבעם את כל הבא לפניהם / ויקושטו קם וחנן וכל אשר

ירחו

ירלו לעשות להם מסכך / לא יהנו מיגע הסחיו 1) .

עת אשר יקילו משפטם / ומוץ נעת הפניב / יחקרו סניב לפתח המערה הנסתם בקש וחבן / ויסליכו את העפר סנגררה (ולדעת חיוה חכמי ענש) אל ספך העפר הוא דרך השני מהחמונה Y לבל יכשלו בלחקש ' / וילכו כולם לנקש לידה בחרגש וכשפילה על כל נאות דשא / חכן כי חגיע עת הקיץ ישובו עלות מעלה מעלה אל ההרים הרמים והנשאים וחופרים למו חדרים חדרים לשחת גם למחסה ולמסתור להנצל מחויניהם . בחדרים כאלה לא ימלא חליר יבש / כאו נבחי החורף / אך עפר הרגה נשפך לפני פתח הניח .

מיד אחרי לחתם מלאכת המערה יבואו הוכרים אל נקבותם / ויולידו שנים או חרגעה בנים / אבל לא יותר / כי אם פעם אחת בשנה . והילדים האלה יניחו בחדר החורף ואמותיהם ישארו אצלם / והן חומנין אותם עד כי יגדלו . הנקבות הם הרות לערך שלשה או חרגשה שבועות / כי בחדש טיון או תמוז נראים הילדים הקטנים גדולים כבר כמו עכבר גדול . הרכים האלה נוכל לאחוז לכל מה שנרצה / לפזז ולקרקר ולעלות על כל מן גבוה / ולפי כמה דעות יחוגבו לנקות בכירה והקטר .

מן

---

1) הבלבלק של האדון מלסטושקא כתב בזיה וחפרה לה חור בחדר אחד מעבדיו / ואחרי אשר השליכה כל עפר אשר העלתה מקרקע החור חולה / סתמה את פי מחתרתה בקש ויתן וכבל אשר מצאה . וזה היה בחודש תשרי תקמ"ג / וכשליפי למודש מרחשון לא נראתה עוד / והיתה בסתרה עד חעשה עשר לחודש כיסן / אחרי כלות לה ששה ירחים / אשר מזך הזמן לא אכלה ולא שתתה מחומה / כי כן ימלאו ימי סתירתן לרוב ששה חדשים . גם שני חיתים טרם הסתתרה לא שתתה מחומה / אחר נאתה מהמסתור / היה משקלה ששה לטרות פחות כאשר מקדם / כי המיות האלה מחלפן ודמן תחייבה . אכן אכתבנו לא כוכל לדון עוד מן הבאכלק על כל סוג חיה הלזו / אולי שונים הם בזה .

מן מוכיי הסיה הוחת לא כקנו חכמי הטבע מחומה .
כי וולת האדם אם חפצים מכל חיה , ענור גופה דיוקס ,
ומהרהרים אחר סביב למסכנותם , לא תבוא אם כף עורפת
כלתי חרף נפשו למות . גם נוק לא יניע לנו מהחיים
הלוו , כי חינם מוכלים סום נשר ולא יזיקו כל לפור כנף ,
אך מוכלים הלמחים על רחם הגבעות , אחר לא יעלו אם
החיות , גם נחן ונקר חינם רועים אם . החיות האלה אם יגודו ,
יממוד חים על ענר לחד מהחר בנקר הטבע , ומיד נגלח ממחכחם
יגודם לחרי אחר המיח חק הלופים כי אם יחריץ הלופה לא יגוחו
הנשחרים עוד בממערה . הילדים הרכים אם יגלו פעם רחשונה
מממערה , ירדפו חוקם עד כי לא יכלו עוד לנוס ל חורם והמה
נתפשים ביד , ונלוד על ידי החקירה יסיה לעת מוכחרה
לערך שלשה שנוחת לחרי שקירתם , כי לו המה יהיים
כבר בטיבה עזה , אך אם יגוח בלים נערם יהנו , לזי נעוד
אחר יחקור הניד לפקוח המחקרת יחקרו המה להם דרך
אחר נמערה אחר יוכלו להנלל . יושבי טוויץ מוכלים נשרם
מעוטן לו נשל מבוהל במים עם פלפלין לו נלי חם גם חלבם
יוקח לרפואות חעלה , כמו חלב הדוב לחים אחר חלה לו ,
פלע חנורה לו כויה . גם ידעו הדריס המה אם פסקין יהיה
קר מלוד לו לא לפי חוזק ואורך פחת האערה .

והנה רבים מחכמי הטבע הקדמונים ובחוכם באנעש
ובימאן נחנו מחכמת חיה זו הפלח ופלח . ובפרעות מקלירת
עצמם לאמר : „נהגיה את הקליר מהטבע " והוא בחודש
אלול , לזי יפרדו חבל חבל חמשה לו שלה במספר על כמה
מקומות נאות דשא , וילכו ויקורו האם ימלאו עצב לו חליר ,
ובהמלאם חוקו רלוי ועוב , לזי יכרקו חוקו בשיניהם הכורחים
רגיחו חוקו לנגד השמש , עד כי יבש . ולאחר חיוה
ימים יסובו לרחוק , האם כגר יבש החליר , ואם ימלאו חוקו
עוב , לזי יניח אחד עלמו על גבו על האדץ , לו שנים לו
שלשה לפי מכמת הנפשות בקרב משפחתם , ולפי מאלם ,
ויסלאו את חרגע רגליהם למעלה , והנשחרים יקנו את החליר

יבש

יבם בין רגליהם על הבגד, הענק יעניקו לו הנבה למעלה, ושם ישימו רגליהם יחד, ואת קלה ונבה יקחו בפיהם ויהיה להם כמו חבל לבל תשמט המשא ובל תנתק ממקומה, ושם יהיו כשלוח המלאים להן עמיר. ואחר ואת יבאו הכשפרים, ויקשרו עלמה בה גבלה הזאת כשושים, ויסיעו את העגלות עד פי המערה, ושם יפריקו את המשא ויניחו החליר אל המערה, למשכב על החורף, ככה יעשו כל הימים, עידי שנה בשנה נגוע עם הוספיף החליר, ולאחר יהיה לו פקודת משפט, יעשה ואת בשמחה ובלב טוב אין קוצב. " אלן חכמי הטבע אחר עקרוב בזו לא יאבו שמוע לזאת, ולא יאמינו את הדבר הזה, כי אומרים אך דבר שפתים הוא. וחכמים האלה אומרים, החיות האלה נושאים את עשבם בפיהם אל המערה, ושחכמים הנוכרים לא ראו את נסיעת העגלות בעיניהם, אך שמעו ואת מעט האדץ המעבירים שמועה זו, והמה הרגו ויחפילו דברים אחר לא כנים הם.

והנה החכם באפלוי כתב: כי הוא ראה את נסיעת העגלות עם החליר. ואנחנו לא נדע את מי נאמין, ואת מי לא נאמין, ואם כולו לא יאומת ולא יאומן אלינו מכל וכל, אלן חפש קלהו נאמין, ויהיה לך יפי, נפלאים הוא מעלי הסס. ואומר, אלהי, מה רבו מעשיך ומה עצמו מאוד, מראש כי ירחוש עד שרפי מעל כי יקנאו, יעידון וינידון על נפלאותיך כי עלמו מספר, אלהים אין אלאך!

והנה נמרקי בלבי, בשם שמלאו דברי חן בעיני הקורא נעים, לשנם חיל לאסוף עוד מספרים שונים יקרים ספורי הטבע, ובפרט מאוהן החיות, אשר בכל ספרי הטבע הנמלאים לרוב, לא הובד מהן מאומה לו אך דבר מעט. וה' יהיה נעזרי לאורני חיל לשום כבוד לשמו, ולמען פרס קרן לשון העברית בקרב לאומות הטמים למעלה רחם.

איצק אויערבאך.

תקון

במאספת הקופה שלישית, בהולדת החכם
המליץ הגדול וכו' כמהורר נפתלי הירץ
וויזל זיל (עמור ר"מ) נאמר:

„וינהר לפניו פת שלשת חלקי קורת משה,
ויקרא, במדבר ודברים. ויש לומרים שהני
הספרים אחרונים חוץ לחבר נמרס ולא ר"הוו".

והנה כי כן יפאר ספק בלב הקורא, מי ומי פחבר שני
ספרי קורת משה הנ"ל. תמנם כפשר שמענו גרור מפי
חים נחמן, אחד מחיודעי החכם רמד"ל, לח נחבר
ר' הירץ וויזל זיל כי אם ספר ויקרא, ושני ספרים
פיחרונים נחברו מחנשים אחרים, ספר במדבר נחבר
ר' אהרן יערסלאוו, וספר דברים החכם הנודע
ר' הירץ הומבורג. וזה אשר רצונו להודיע למען
פלמת.

ד"ה.